

ACC. NR M. 14029: 1-15.

Landskap: *Skåne* Upptecknare: *Nils Sorenson, Manglehem*
Härad: *Gärds* Berättare: *Emma Ringberg, "*
Socken: *Manglehem* Berättarens yrke: *änkefru*
Uppteckningsår: *1956* Född år *1878* i *Manglehem*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Husbondesfolk och tjänstefolk. s. 1-15. LUF 105

L. U. F. 105.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUNDLuf 105
1.Allmänna förhållanden

Exempelvis 1 grön på två par hästar
och ett 10-tal för företorn ungdomar.
Hade man 1 pige o. 1 dräkt. Tus-
männan o. deras hustrur o. andra dag-
lönnare. anlätades vid extra arbeten på-
som. torvupptagning, löskning, häst-
arbete, jordstadsplöjning m. m. and-
ra tillfälliga arbeten. Man tog i
allmänhet tjänst (stodde sig) för
ett år i taget. Ofta försköts det att
tjänstefolket innehade samma plats
månader i följd.

Arbetsförhållanden

Tusmoder skötte pappans inkom-
mar lagade maten och plöjde jorden
eller plöjde i arbeten. Tusmoder

passade också själva hässen och
andra smädje som fanns på
gårdar. På större gårdar häkte det
ofta att man hade en lillrigg hane
kallades "bryggkuskiga", som spötte
höns gäss och andra smädje. Hus-
bonden brukade själv gå i stallet om
morgnarna och spöta korna. Ibland,
när på behövdes, köpte han också det
sua parst hästar. Det var ej alla un-
der husbondens värdighet att köra med
slar eller att trösta på logan.

Det fanns en viss rangskillnad
mellan de olika tjävarna beroende
på ålder och arbetsuppgifter. Smärsta
skulle vara minsta brängen o. lill-
riggen sitta underst vid bordet.
Störstbrängen eller förbrängen skulle

je köra för med dom bästa häs-
tarna, ligga yttrest i sängen i
drängkammaren samt spåra brödet
vid bordet.

Härens deltaga sig vid kvatt o.
batt o. del. arbeten. Givnings vore de
med sig släkt väi gisens eller gri-
prens släktades styrkades o. ned-
paltades. Helt ännu arbetet i sam-
manhang med släkten utfördes av
berinnarna. Hissa arbeten gavs sig nog
i viss mån förändrade för härens
att de del af härens att binda sig o.
såd. råfa, passu hons och andra
frimådige. Hissa drängar hade på sig
lott att "masta" på arfvedet, köpning
var husmoders eller pigornas gpro-
mal. Det kunde också förskomma

att någon husman gjorde detta.

Utskrifningen var gästernas fierska
dränksen gästa i samband med påstått
gästernas påstått utifrån kom-
man sin efter på skänk u. plaga på
der de utskrifvna gästerna
Rangörningen av utvärnen vid plats-
fäst var på gästernas på under husman
den utskrifvna. När stöve peraten
skulle flås brukade man använda
ambulerande s. k. "raspene". Dessa
voro vanligen av fattarsläkt det
kunde kanske också förekomma att
någon dräng eller husman tog på sig
dessa simpla gämnar. Det brukades
så kompensator på sin god mat,
bevingin, eller något sådant.
Dessa förhållanden bestående

arbetsfördelning och arbetsmålets aus-
sande ha betydligt förändrats på senare
tid. Detta har ej skett på en gång
utan steg för steg. Men kan nog säga
att vad som här omfattas ligger mer
än 50 år tillbaka i tiden.

Arbetsdag och ledtid.

Arbetsdagen var länge för i världen
och för kyrkostämman fanns det strängt
taget på söndagarna ej alls någon
ledtid. Arbetsdagen började vid 4-
eller 1/2 5 tiden på morgnarna och
sär var det att klockan på så länge
dagen pågick. Och som var det finte
någ und det. Pjäarna fingo sitt och
björna som kullarna, stängerna hade
jag att föra djuren v. på till dem.
Och istället stängarna gingo till

Till Sångs skulle djuren ha sitt rätt-
färd. Han skulle man rakna med
någon förtid över huvud taget var nog
drängarna kanske något mera fria
än pigorna. Dessutom var på Höllan-
na i sin riktning också. Han på
på vinteren fick drängarna sitt rym.
Han hade två stycken s. tvötta till sin-
nen med husmammor s. börja i
tidig ålder. Arbete för egen räddning
blev det för tjänstefolket kunnigast till
till utom möjligare någon stund på
pöndagen när vederbörande hade
s. k. spiondag och då brukade han
besöka sitt hem - som han hade något
hinderfria, till vilka man fick
hänföra arbetstid, tillräckligt s. minsta
drängarna hade nog i stort sett lika

lång arbetstid som svårt tjänstefolk
öfvent fick som göra skett för sig och
dess. Vår tjänsterna hade möjlighet
att komma till sina hem någon
gång i vissa fall kunde detta inte
vil ofta men hade lång väg att gå
kunde det givats förklarande att små-
modern skickade en särskild med.

Ungarna.

Det fanns en mycket stor kausla
av purpurfärgade mullar husbönder
och tjänst och detta tog sig uttryck
på olika sätt. Det visades från båda
parterna inbördes lojalitet. Man kan
gott säga att tjänsterna så för tiden
räknades till sina familjer. Det vi-
rades bl. a. många gånger på så sätt
att en dräng eller julle tog tjänst

ninga ni på ett ställe o. skulle gifte
sig fick bröllopet på stället o. alla
kostnader besöks var husbondefolkets
frutem bröllopsgåvor o. annat svårt
och gott till kost.

Främlingarna hade sig rum tillsam-
man med husbondefolket och fanns
pärskilda dräng- och främlingars åt-
mistons på de större gårdarna.
Drängkammarerna var i vanliga fall
belagda i samma lägen som stallet
för det mesta intill präststallet många
gångar med en vanlig brödvägg av-
skildt från detta. Eldstod fanns icke.
Fanns där någon värme kom denna
från stallet från djuren där. Belys-
ningen var en vanlig stallykta.
Drängarna förvarade sina tillhörigheter

i ett klädskeip eller om hon ej hade
något på sig i en kofta eller tröja,
och hon hade i drängkammaren.

Beräffande drängkammaren var detta
ett litet rum i vanliga fall intill
koffret eller också närvarande ej långt
därifrån. Eldstod fanns ibland ej
alltid. Denna tillhörighet hade Geijer
i sitt rum eller kanske också fanns
de bästa kläderna (de som användes
vid kyrksökt o. dyl.) förvaras i
husbondefolkets klädskeip.

Tjänarens och husbondefolkets äro till-
kammaren. Detta gäller som på den där
vanliga gård, som fanns från i Kogele-
hemmet på den tiden, en gård med
2 par hästar - 1 eller 2 jorder och
9 till drängar, husmän o. hofvare.

Den s. k. "folkasteven" var det stora
rum där man satt v. åt där tjänste-
folket fick hålla till om kvällen
och där man också ställde till
med "gillen och annan rolighet".
Den som berättar detta har ej min-
nas när tiden "folkasteven" infördes.
Vid familjens festlighet v. gillen
var det självklart att tjänsterna
fingo delta. De besvissades dock
ej tillsammans med gästerna
utan fingo hålla sig i köket. Tjänsterna
fingo hjälpa till här med stift v.
saft och brännvins fingo till smörgåsar
och gästerna kommer till.
vände spännen från köket på
in dessa i stift v. ge den foder
v. vatten. På folk också någon av

Därför var tillreds genom en
 utbyggnad med ett spår
 för fästarna o. för genom förskjutning
 som kan nog säga att i stort
 sett var förhållandet gott mellan
 tjänstefolket o. gärdens egen ungdom
 som de arbetade gemensamt
 o. hade sig också gemensamt vid
 de ungdomsgillan o. andra fester
 som anordnades. Vidare festlig-
 heter anordnades av ungdomarna
 gemensamt såväl tjänare som
 hantverkarer o. hantverksdöttrar.
 Det inbördes förhållandet mellan
 husbondefolket o. tjänare, utmärktes väl så
 sväringsort efter hand som klass-
 skillnaderna blev mer o. mer märk-
 bar. Detta kan man nog säga

skedde omkring spelokiftet.

Föreläsningens till nytta spelaren
mellan de båda kretsarnas blev
mera markant kraft framför, för-
muleras på att efter hand som
fattigt folk och tjänare blev mör-
got mera upplysta förstås de
båda att de inte längre kunde
värderades på myskor av husbon-
de's "gärfolket". Blev på länge
se tjänare kunde inte längre
som till sin svull höjda i v. slita
från husbondefolket, då var han eller
hon något värd. Men slog hälsan
de alla något tog vid, då ville
husbonden ej ha mer tjänare och
göra, då kunde han ej göra spel
för sig mera. Kärlek fanns det

kvävidlag, utbuktlag, men dessa voro
få.

Kvämest

De flesta fall kom tjänstefolkets
från husman- o. Fogdarefamiljerna.
De flesta husmän o. Fogdare voro
mycket mycket fattiga, ofta var
barnafårdar stora o. det gjällde för
barnen att få komma ut o. göra förärl
för sig så fort som möjligt. Det var
mycket vanligt att man sökte plats
i Kvenstam, man ville som möjligt
inte ha för långt hem till föräldrar o.
system.

Husbondevärd

Gårdens ägare titulerades av tjä-
narna "husbonde" och "husbondevrän"
Tjänstarna "mor" oftast med för-

mannen efter. Det berodde väl mest
på husbondefolket för vilka sällt fjä-
rarna tilltalades och utifrån deras
arbete. Det kunde nog hända
att arbetsansvariga hade form
av samråd med ett när det gällde
se äldre arbetare dräng eller pojke.

Vad som förklarar bestraffningar hos
se det husbondefolket ibland vakte
pojken minstafrängen v. lillafrängen
kunde nog både "gå på svansen" och
gå snickra husbondekrökkröjaren
ibland. Den större v. äldre tjänne-
na var det ju svårare att våga sig
på för husfar v. husmor om de
viljan fanns berättelse ibland.

Det fanns också många exempel
på att tjänarnas arbetskräft utnyttjades

ACC. N:R M. 14029:15.

men äro som var tillräckligt, samt
och att folket på vissa gårdar
så gott som svältfödes och "husbon-
demoran" på dessa gårdar hade
givetvis svårare att få tjänstfolk

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

15.